

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ТУКАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ**

КАРАР

«06» 07 2026 ел

№ 2253

«2026-2028 елларга Татарстан Республикасы
Тукай муниципаль районының юл хәрәкәте
иминлеге турында» комплекслы
программасын раслау хакында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары
турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законны гамәлгә
ашыру максатында, «Юл хәрәкәте иминлеге турында» 1995 елның 10 декабрэндәге
196-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте
иминлеген тәмин итү чаралары турында» Татарстан Республикасы Президентының
2014 елның 6 декабрэндәге 1115-ПУ номерлы Указы нигезендә

КАРАР БИРӘ:

1. «2026-2028 елларга Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районының
юл хәрәкәте иминлеге турында» комплекслы программасын расларга.
2. «2025-2027 елларга Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районының
юл хәрәкәте иминлеге» комплекслы программасын раслау турында» 2025 елның 2
апрелендәге 1049 номерлы карар (16.12.2025 ел, № 4195 карар үзгәрешләре белән)
үз көчен югалткан дип танырга.
2. Әлеге карарны интернет челтәрэндә Тукай муниципаль районының рәсми
сайтында һәм Татарстан Республикасы рәсми хокукый мәгълүмат порталында
урнаштырырга.
3. Әлеге карар үтәлешен контрольдә тотуны үз җаваплылыгымда калдырам.

Башкарма комитет Җитәкчесе

Л.Н. Маняпов

Тукай муниципаль районы Башкарма
комитетының 2026 елның _
06.04 7255 номерлы карарына
кушымта

**«2026-2028 елларга
Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районының
юл хәрәкәте иминлеге» комплекслы программасы**

Яр Чаллы, 2026 ел

	уртача күрсәткечләрдән югарырак күтәрү планлаштырыла, шул ук вакытта ЮХИДИ бүлекчәсе эшчәнлеген юл-транспорт һәлакәтләрен киметүгә сизелерлек йогынты ясаычак тизлекне арттыру, узып китү, юл чатын узу кебек хокук бозуларны ачыклауга юнәлтү планлаштырыла. Районда һәм Тукай муниципаль районы юлларында автомобиль транспорты өлкәсендә аварияләр санының кимүе һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә һәлак булучылар санының кимүе
Программаның төп чаралары	Муниципаль дәрәжәдә юл хәрәкәте иминлеге белән идарә итү структураларын камилләштерү, Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеге идарәсе дәүләт системасының хокукий һәм мәгълүмат базасын камилләштерү. Юл хәрәкәте иминлеге проблемалары буенча максатчан мәгълүмати-пропаганда кампанияләре үткәру, массакуләм мәгълүмат чараларында юл хәрәкәте иминлеге мәсьәләләрен даими яктырту. Балалар һәм яшүсмерләрнең транспорт културасын тәрбияләү һәм куркынычсыз тәртипкә өйрәтүнең яңа формаларын һәм ысулларын эшләү һәм гамәлгә кертү, автотранспорт профилендәге спорт картинг-клублары, балалар яшүсмерләр автомәктәбе челтәрен булдыру. Машина йөртүчеләрне әзерләү системасын камилләштерү, автотранспорт чараларын йөртүчеләрнең һөнәри осталыгын күтәрү һәм әзерләү буенча алдынгы технологияләр үзәген булдыру. Контроль-күзәтчелек органнарының үзара хезмәттәшлеге системасын камилләштерү, тиз йөрешле хәрәкәт режимын контрольдә тоту өчен техник чаралар һәм жиһазлар кертү, техник карау чараларын гамәлгә кертү
Программаның ярдәмче программалары һәм төп чаралары үтәлешен оештыру өчен җаваплылар	Төзелеш, архитектура һәм халык яшәешен тәмин итү бүлеге, Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы Башкарма комитетының мэгариф бүлеге, Россия Эчке эшләр министрлыгының Тукай районы буенча ЮХИДИ бүлеге, Яр Чаллы шәһәренең эчке эшләр идарәсе ЮХИДИ каршындагы юл хәрәкәте иминлеге дәүләт максатчан бюджет фонды, Тукай районы үзәк хастаханәсе, гражданнар оборонасы һәм гадәттән тыш хәлләр эшләре идарәсе
Финанслау күләме һәм чыганаclarы	Программаны финанслауның гомуми күләме 16 650,00 мең сум тәшкит итә, шул исәптән: - район бюджеты һәм авыл жирлеге бюджеты акчалары хисабына: 2026 елга – 5 550,00 мең сум; 2027 елга – 5 550,00 мең сум; 2028 елга – 5 550,00 мең сум
Программаның үтәлешен контрольдә тотуны оештыру системасы	Программа чараларының үтәлешен ТР Тукай муниципаль районы Башкарма комитетының юл хәрәкәте иминлеге комиссиясе контрольдә тотат

КЕРЕШ

Әлеге Программа «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Юл хәрәкәте иминлиге турында» 1995 елның 10 декабрендәге 196-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү чаралары турында» 2014 елның 6 декабрендәге ПУ-1115 номерлы Указы нигезендә эшләнә.

Әлеге программа юл-транспорт һәлакәтләренә авырлыгын киметү, гражданның гомерен, сәламәтлеген һәм аларның мөлкәтен саклауны тәмин итү, ТР Тукай муниципаль районы юлларында аларның законлы хокуклары гарантияләрен арттыру максатларында эшләнә.

Әлеге программа түбәндәге бурычларны хәл итүгә юнәлдерелгән:

- Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районында юл хәрәкәте иминлиге дөүләт идарәсенең нәтижеләлеген арттыру;
- юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тәртибен кискәтү һәм транспорт чараларын йөртүчеләрнең ышанычлылыгын арттыру;
- юл хәрәкәтен оештыруның нәтижелә схемаларын, методларын һәм чараларын эшләү һәм куллану;
- район юлларында куркыныч участкаларны бетерү һәм булдырмау;
- авария-коткару эшләренә һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләргә ашыгыч медицина ярдәме күрсәтүнең нәтижеләлеген арттыру.

ПРОБЛЕМАНЫҢ ТОРЫШЫ ҺӘМ АНЫ ХӘЛ ИТҮ КИРӘКЛЕГЕН НИГЕЗЛӘУ

Хәзерге вакытта Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районында юлларның озынлыгы 1255,35 км тәшкил итә: федераль юллар - 69 км (М-7 «Волга» и М-12 «Восток»), 11,9 км, территориаль - 376,39 км, поселок эчендәге юллар – 876,62 км.

Россия Эчке эшләр министрлыгының Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы буенча ЮХИДИ бүлегендә штат буенча 9 хезмәткәр эшли:

- бүлек башлыгы – берәмлек;
- ЮХИДИ буенча өлкән дөүләт инспекторы – берәмлек;
- административ законнарны үтәтү буенча инспектор – берәмлек;
- юл-патруль хезмәте төркеме – берәмлек;
- муниципаль хезмәткәр – берәмлек.

Россия Эчке эшләр министрлыгының Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы буенча ЮХИДИ бүлегенә 3 хезмәт машинасы беркетелгән:

- ХРАУ 4794;
- Лада Приора, д/н 4546;
- Хавал, д/н А5382/16.

ЮХИДИ бүлегендә автомобиль юлларының торышын һәм транспорт чараларының техник торышын тикшереп тору өчен кулланыла торган 8 прибор бар:

- 1 юл рейкасы;
- 1 курвиметр;
- 2 люксметр;
- 1 борылыш почмагын үлчәүче (люфтомер);
- 1 штангенциркуль;
- Тормоз приводын тикшерү өчен 1 прибор;
- 1 эшлängән газларның төтенен үлчөгеч.

ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

Программаның исеме	«202-2028 елларга Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районында юл хәрәкәте иминлеге» программасы
Программаны эшләү өчен нигез	«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Юл хәрәкәте иминлеге турында» 1995 елның 10 декабрендәге 196-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү чаралары турында» 2014 елның 6 декабрендәге ПУ-1115 номерлы Указы
Программаның заказчысы	Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы
Программаны төп эшләүчеләр	ТР буенча ЭЭМ ЮХИДИ Юл хәрәкәте иминлеге фонды, Россия Эчке эшләр министрлыгының Тукай районы буенча ЮХИДИ бүлеге, Төзелеш, архитектура һәм халык яшәешен тәмин итү бүлеге, мәгариф бүлеге, сәламәтлек саклау бүлеге, гражданнар оборонасы һәм гадәттән тыш хәлләр эшләре бүлеге, финанс-бюджет палатасы
Программаның максатлары һәм бурычлары	Программаның максаты – юл-транспорт һәлакәтләренен авырлыгын киметү, гражданнарның гомерен, сәламәтлеген һәм аларның мөлкәтен саклауны тәмин итү, Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы юлларында аларның законлы хокукларын һәм имин хәрәкәт шартларын тәмин итү. Максатка ирешү шарты булып түбәндәге бурычларны хәл итү тора: - Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районының юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү буенча дәүләт системасын камилләштерү; - транспорт чараларын йөртүчеләрне һөнәри эзерләү, янадан эзерләү сыйфатын күтәрү; - юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тәртибен кискәтү һәм транспорт чараларын йөртүчеләрнең ышанычлылыгын арттыру; - юл хәрәкәте иминлеген пропагандалауның, контроль-күзәтчелек эшчәнлеген нәтижәлеләген арттыру; - транспорт чараларының конструктив һәм эксплуатацион куркынычсызлыгына, аларны тормышка ашыру механизмнарына кагылышлы таләпләрне камилләштерү; - юл хәрәкәтен оештыруның нәтижәле схемаларын, методларын һәм чараларын эшләү һәм куллану; - федераль һәм территориаль юллар челтәрендә куркыныч участокларны бетерү һәм булдырмау; - балаларны гына түгел, өлкән яшьтәге кешеләрне дә (шул исәптән пенсионерларны) урамда һәм юлларда хәрәкәт итү куркынычсызлыгы кагыйдәләренә өйрәтү системасын камилләштерү; - авария-коткару эшләренен һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләргә ашыгыч медицина ярдәме күрсәтүнең нәтижәлеләген арттыру
Программаны тормышка ашыру вакыты	2026-2028 еллар
Тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижәләр	Программаны гамәлгә ашыру нәтижәсендә ачыклана торган юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозу фактлары дәрәжәсен республикадагы

Юл-патруль хезмәте линиясе буенча 5 прибор:

- 1 «Тоникмет» яктылык үткәрүчәнлеген үлчәгеч;
- 3 «Юпитер» алкотекторы;
- 2 «Про 100» алкотекторы.

Юл хәрәкәте иминлеге дәүләт инспекциясе бүлеге ТР Тукай муниципаль районы буенча Эчке эшләр бүлеге бинасында урнашкан.

1. Авариялелек торышы

2020 елдан 2025 елга кадәр чорга Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы буенча автомобиль транспорты өлкәсендә аварияләргә анализ

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Юл-транспорт һәлакәте (саны)	87	86	78	74	96	93
Һәлак булды (кеше)	10	15	15	4	12	30
Яраланган (кеше)	115	137	108	120	126	105

1.2. Атна көннәре буенча юл-транспорт һәлакәтләренә анализ

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
дүшәмбе	10-2-13	7-2-8	9-0-14	10-0-22	16-2-14	10-3-10
сишәмбе	11-2-11	7-0-7	11-1-15	8-2-11	8-1-7	15-8-11
чәршәмбе	7-1-8	10-4-12	9-5-11	8-0-11	6-4-10	8-5-19
пәнжешәмбе	10-0-15	10-2-15	11-1-14	7-0-11	18-3-27	13-6-9
жомга	23-3-35	15-2-23	12-4-16	14-0-16	11-0-14	14-1-20
шимбә	10-2-11	16-2-28	10-0-17	14-2-17	16-0-26	16-4-17
якшәмбе	16-0-22	21-3-44	16-4-21	13-0-30	21-2-28	17-3-19
Барлығы	87-10-115	86-15-137	78-15-108	74-4-118	96-12-126	93-30-105

Искәрмә: 10-2-13.

10 - юл-транспорт һәлакәтләре булды,

2 - кеше һәлак булды,

13 - зыян күрде.

Өстәмә белем бирү учреждениеләре	Колачлау 3 елга			Чара	Программалар
	2023	2024	2025		
«Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы мәгариф идарәсе» МКУ	4633	4746	5037	Мәгариф учреждениеләренен юл куркынычсызлыгы паспортларын төзү «Мәктәп-йорт-мәктәп» схемаларын яңарту, 1-4, 5 сыйныф укучылары өчен «йорт - мәктәп - йорт» имин юлының шәхси маршрут кәгазьләрен рәсмиләштерү Юл хәрәкәте кагыйдәләре буенча стендларны яңарту Куркынычсызлык айлыгын үткөрү ЮХИ атналыгы «Бердәм юл хәрәкәте иминлеге көне» Белем бирү оешмалары урнашкан районнарда укучыларны имин хәрәкәт күнекмәләренә өйрәтү буенча жәяүле экскурсияләр Учи.ру белем бирү онлайн-платформасында «Имин юллар» бөтенроссия онлайн-олимпиадасы ЮХИ темасы буенча гомуми мәктәп линейкалары, класс һәм мәгълүмат сәгатьләре яки ЮХИ темасын кертәп, шул исәптән ЮХИДИ хезмәткәрләрен чакырып Гомуммәктәп ата-аналар жыегышлары, шул исәптән ЮХИДИ хезмәткәрләрен чакырып ЮХИ буенча балалар белән инструктажлар ЮХИ буенча ата-аналар белән инструктаж Жәйге мәктәп яны лагерьларында, хезмәт һәм ял лагерьларында ЮХИ буенча чаралар Жәяүле балаларның юл аша чыгу кагыйдәләрен бозуларын кисәтү, ата-аналар патрульләре	Аерым модульле «Профилактик эш» тәрбия бирү эш программасы Балигъ булмаганнар арасында хокук бозуларны профилактикалау буенча укучылар арасында бәхәтсезлек очракларын, травматизм очракларын профилактикалау һәм кисәтү буенча чаралар планы кертелгән мәгариф учреждениесе эш планы

				Көндәлек «Куркынычсызлык минутлары» «Әйләнә-тирә дөнья» һәм Ватанны саклау һәм иминлек нигезләре предметлары кысаларында ЮХИ буенча дәресләр үткәрү (мәгариф учреждениесенә аерым планы буенча) «Яшел ут» республика конкурсы Балалар өчен юл йөрү кагыйдәләрен өйрәнү һәм юл-транспорт һәлакәтләрен профилактикалау буенча «Яшел дулкын» район чарасы	
Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы «Мәктәптән тыш эшләр үзәге» муниципаль бюджет өстәмә белем бирү учреждениесе	879	2349	2255	Мәгариф оешмалары янында иртәнге һәм көндөзгә сәгатьләрдә яшә инспекторлар вәкилләре белән профилактик акцияләр «Игътибар, балалар!» акциясе «Игътибар, машина йөртүче» акциясе, белешмәлекләр, буклетлар тарату «Засветись» акциясе, яктылыкны кире кайтара торган элементлар, буклетлар тарату «Безопасная дорога – детям» бөтенроссия конкурсы Юл-транспорт һәлакәте корбаннарын искә алу көне «Нет — жертвам ДТП!» акциясе «Безопасным дорогам скажем «Да!» акциясе «Безопасное колесо-2025» республика конкурсы «Яшә инспекторлар отрядының иң яхшы житәкчесе һәм иң яхшы яшә инспекторлар отряды» республика конкурсы «Балалар юллар ярый» рәсемнәр күргәзмәсе «Сакла» ЮХИ порталында республика интернет-олимпиадасы	Өстәмә белем бирү педагогларының белем бирү программасы: «Яшә хәрәкәт инспекторлары», «Светофориклар», «Светофор», «Юл фәннәре мәктәбе»

Юл-транспорт һәлакәтләренә төп сәбәпләре булып тора:

- юл хәрәкәтендә катнашучыларның юл хәрәкәте кагыйдәләрен һәм һава-метеорологик шартларны үтәмәве;
- машина йөртүчеләрне әзерләү процессы белән төгәл, бердәм идарә итү булмау аларның эзерлек дәрәжәсенә һәм сыйфатына карата оптималь таләпләр тәмин итми;
- машина йөртүчеләрне әзерләү сыйфатына һәм юл хәрәкәтендә башка катнашучыларның юлларда үз-үзләрен тотышы культурасына карата таләпләргә арттыру укуы һәм тәрбияләү

структурасында, формаларында һәм ысулларында адекват үзгәрешләр белән, мәгариф учреждениеләренә төп массасы педагогик кадрлар составын яхшырту белән бергә алып барылмый;

- халыкның юлларда үз-үзенә тоту культурасының үзгәрүче юл хәрәкәте шартларына туры килмәве;

- машина йөртүчеләрнең хезмәт һәм ял режимнарын үтәүне контрольдә тотуны камилләштерү;

- юлларның сыйфаты канәгатьләнәрлек булмау.

Жәмәгатьчелек фикерен сораштыру нәтижеләре күрсәткәнчә, авариялелек торышына хокукый нигилизм һәм куркынычсызлык таләпләренә битарафлык күрсәтү төп йогынты ясый. Сораштырылган шәхси транспорт йөртүчеләрнең якынча 30%ы үз гамәлләрен юл хәрәкәтендә катнашучыларның башка мәнфәгатьләренә туры китерми, 40%ы гадәт буенча юл хәрәкәте кагыйдәләрен боза, чөнки юлда беркайчан тәртип сакламый, 35%ы юл ситуациясе (юлның начар торышы, хәрәкәтне оештырудагы житешсезлекләр, транспорт агымының югары тыгызлыгы һәм интенсивлыгы) юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозарга мәжбүр иткән, дип санып, 13%ы юл хәлен кисәтү һәм 5%ы машина йөртүченең игътибары читкә юнәлү дип раслый. Сораштырылуучыларның 28%ы кайчан да булса исерек хәлдә транспорт белән идарә иткән, аларның 25%ы, транспорт руле артына утырганда, сизмәсләр һәм жәзага тартмалар дип өметләнгән, 20%ы машина йөртү сыйфатына һәм юл хәлен баяләүгә алкоголь йогынты ясамаячак, дип санаган.

Моннан тыш, жәмәгатьчелек фикерен сораштыру бүгенге көндә машина йөртүчеләр һәм жәяүлеләр арасында үзара мөнәсәбәтләр бик киеренке булуын күрсәтә. Юл хәрәкәтендә катнашучы бу төркемнәрнең үзара каршы торышы, кагыйдә буларак, юлларда куркыныч хәл тудыруга һәм әлегә төркемнәр арасындагы юл-транспорт һәлакәтләренә шактый өлешендә үлемгә китерә.

Жәяүлеләр тарафыннан жәрәхәтләнүгә китергән юл хәрәкәте кагыйдәләрен төп бозулар булып машина йөргән жирдә билгеләнмәгән урында юл аша чыгу, көйләү сигналлары таләпләрен бозу, жәяүлеләрнең юлның машина йөрү өлешенә исерек хәлдә чыгуы тора. Жәяүлеләр кичүе булмаган урыннарда юлларны чыгу – иң зур куркыныч. Жәяүлеләрнең юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозуның объектив сәбәпләре:

- жәяүлеләр кичүләренәң житезлек булмавы;

- төзекләндерелгән тукталыш мәйданчыклары булмау;

- жәмәгать транспорты тукталу урыннарында «Автобус тукталышы урыны» юл билгеләре булмау;

- юл чатлары зонасында «Төп юл», «Юл бирегез» юл билгеләре булмау.

Юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү проблемасы халыкның иң киң катламнары, жәмәгатьчелек фикерен исәпкә алмыйча хәл ителә алмый. Социаль-психологик системалар, шул исәптән дини укулар, төрле рухи концепцияләр һәм ижтимагый берләшмәләр нигезендә халыкның киң массаларының үз-үзләрен тотышы формаларын һәм ижтимагый аңын формалаштыру тәҗрибәсе кешеләрнең үз-үзләрен тотышы хакында массакүләм үзгәрешләргә исәп тотарга мөмкинлек бирә. Социаль-психологик системалар, шул исәптән дини укулар, төрле рухи концепцияләр һәм ижтимагый берләшмәләр нигезендә халыкның киң массаларының үз-үзләрен тотышы формаларын һәм ижтимагый аңын формалаштыру тәҗрибәсе кешеләрнең үз-үзләрен тотышы хакында массакүләм үзгәрешләргә исәп тотарга мөмкинлек бирә.

Халык белән пропаганда-аңлату эшләре, балалардан башлап, даими алып барылырга тиеш һәм барыннан да элек юл хәрәкәтендәге вакыйгаларның тискәре нәтижеләренә бәйле потенциал куркынычны аңлауга, юл хәрәкәте иминлегә өлкәсендә нормаларны, кагыйдәләрне һәм стандартларны бозучыларга карата тискәре мөнәсәбәт формалаштыруга юнәлтелгән булырга тиеш. Моннан чыгып, юл хәрәкәтендә кешеләрнең хокукый тәртибен формалаштыру юнәлешләрен билгеләгәндә, халыкның төрле социаль һәм яшъ категорияләренә юнәлдерелгән дифференциацияләнгән пропаганда үткәрелергә тиеш.

Авариялелек дәрәжәсен, китерелгән кеше һәм матди югалтуларны бары тик дәүләт һәм ижтимагый оешмалар тарафыннан бөтен халыкның актив ярдәме белән законнар чыгару, икътисадый, техник һәм тәрбия характерындагы чаралар комплексын гамәлгә ашырганда гына киметергә мөмкин.

Юл хэрэгэтендэ катнашучылар белэн эшлэүдэ дэүлэт саясэтен камиллэштерү буенча юлларда халыкның үз-үзен тотышы культурасын күтэрүгэ юнэлдерелгэн проектны тормышка ашыру ТР Тукай муниципаль районында авариялелек дэрэжэсен уртача 15-20%ка киметергэ мөмкинлек бирэчэк, бу юл-транспорт һәлакәтләрәннән килгән зыянын каплауга матди чыгымнарны киметэчэк.

ПРОГРАММАНЫҢ МАКСАТЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ

Программаның максаты булып гражданнарның сәламәтлеген һәм аларның мөлкәтен саклауны тәмин итү, Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы юллары буенча имин хэрәкәт итү шартларына аларның законлы хокукларын гарантияләү тора. Максатка ирешү шарты булып түбәндәге бурычларны хәл итү тора:

- районда юл хэрәкәте иминлеге дэүлэт идарәсенен нәтижәлелеген арттыру;
- юл хэрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тәртибен кисәтү һәм транспорт чараларын йөртүчеләрнен ышанычлылыгын арттыру;
- юл хэрәкәтен оештыруның нәтижәле схемаларын, методларын һәм чараларын эшләү һәм куллану;
- район юлларында куркыныч участокларны бетерү һәм булдырмау;
- авария-коткару эшләрәнен һәм юл-транспорт һәлакәтләрәндә зыян күрүчеләргә ашыгыч медицина ярдәме күрсәтүнен нәтижәлелеген арттыру.

ПРОГРАММАНЫҢ ТӨП ЧАРАЛАРЫ. ПРОГРАММА ЧАРАЛАРЫНЫҢ (БҮЛЕКЛӘРНЕН) СИСТЕМАСЫ

Программаның максатына 5 максатчан проект белән тәкъдим ителгән программа чаралары комплексын тормышка ашыру нигезендә ирешү күздә тотыла:

1 проект. Юл хэрәкәте иминлеген тәмин итү белән идарә итүнен муниципаль системасын камилләштерү

Проектның төп максаты булып ТР Тукай муниципаль районында юл хэрәкәте иминлеге дэүлэт идарәсенен нәтижәлелеген арттыру тора.

Чаралар планында юл хэрәкәте иминлеген тәмин итү белән идарә итү системасын алга таба камилләштерү каралган. Бу бурыч хәзерге вакытта аеруча актуаль. Әлеге проект кысаларында район дэрэжәсендә идарә структураларын камилләштерү, юл хэрәкәте иминлеге белән идарә итүнен дэүлэт системасын хокукий һәм мәгълүмати тәмин итү буенча чаралар комплексын (түбәндә китерелгән) тормышка ашыру күздә тотыла.

Юл хэрәкәте иминлеге өлкәсендә юл хэрәкәте иминлеген тәмин итү һәм оештыруга карата таләпләрне билгеләүче, әлеге таләпләрне тормышка ашыру тәртибен һәм аларны бозган өчен жаваплылыкны билгеләүче норматив базаны камилләштерү буенча эш алып бару планлаштырыла. Автомобиль транспортында пассажирлар йөртү иминлеген арттыруга юнэлдерелгән чаралар комплексы гамәлгә ашырылачак.

Юл-транспорт һәлакәтләрәнен авыр нәтижәләрен киметү өчен, проектта авария-коткару эшләрәнен оперативлыгын һәм нәтижәлелеген арттыру чараларын гамәлгә ашыру каралган.

Юл хэрәкәте иминлеген тәмин итү, аварияләрне булдырмау максатыннан, автотранспорт предприятиеләре тарафыннан өстәмә рәвештә түбәндәге чаралар эшләнә:

1. Начар климат шартларында машина йөртүчеләрнен эшенә ныклы контроль, яшь машина йөртүчеләрнен мөстәкыйль эшләвен, аларның машина йөртү күнекмәләрен тикшерүне тәмин итүне контрольдә тоту оештырылган.

2. Юл хэрәкәте кагыйдәләре һәм машина йөртү күнекмәләре буенча йөртүчеләрнен белемнәрен өстәмә тикшерүләр үткәрелә.

3. Ял көннәрәндә, төнлә һәм эштән тыш эшләрдә 3 айдан да ким эш стажы булган йөртүчеләрне эшкә жәлеп итү тыела.

4. Эчке эшләр идарәсенен ЮХИДИ Дэүлэт техник карау станциясе тарафыннан хэрәкәттәге составка техник хезмәт күрсәтү һәм ремонтлау сыйфатын контрольдә тоту тәмин ителгән.

5. Куркыныч участокларда хэрәкәт режимнарын үтәүне контрольдә тоту көчәйтелде.

6. Хэрэкэт иминлеген тээмин итү мäsьэлэлэре буенча хэрэкэт куркынычсызлыгы буенча инженерлар, машина йөртүчелэр-остазлар белән инструктор-методик киңәшмэлэр, семинарлар үткэрелә.

7. Барлык юл-транспорт һәлакәтләре дә тикшерелә.

8. Район пассажир транспорты юлының йөрү өлеше һәм тукталыш мәйданчыклары торышы буенча белешмә төзелә.

Һәр транспорт предприятиесендә күчмә составны ремонтлау, линиягә чыгарганда һәм предприятиегә кайтканда аның техник торышы, күчмә составны экипировкалау, машина йөртү составына яңа медицина таныклары, рейс алды һәм рейстан соң контроль тикшерү, машина йөртүчеләрнең хезмәт һәм ял режимын үтәү өчен җавап бирүче структуралар бар. Кышкы һәм җәйгә эш шартларына күчкәндә сезонлы инструкторлар үткэрелә. Машина йөртүчеләр составына юл-транспорт һәлакәтләренә барлык очраклары һәм сәбәпләре дә хәбәр ителә.

Белгечләр бәяләвенчә, әлегә проект чараларын гамәлгә кертү аварияләрнең гомуми дәрәжәсен киметергә һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә һәлак булучылар санын 15-20% ка киметергә мөмкинлек бирәчәк.

2 проект. Юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләүдә дәүләт сәясәтен камилләштерү

«Юл хәрәкәте иминлеген арттыру буенча чараларга ижтимагый ярдәм оештыру» проектындагы күп кенә чараларны «Юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләүдә дәүләт сәясәтен камилләштерү» проектының икенче этабында давам итү күздә тотыла. Максатчан мәгълүмати-пропаганда кампанияләре ярдәмендә юл хәрәкәте иминлегә проблемасы буенча җәмәгатьчелек фикерен формалаштыру, халыкны уку туының нәтижәле методларын кертү буенча эш давам итәчәк, шул исәптән балалар һәм яшүсмерләр белән юлларда куркынычсызлык кагыйдәләренә өйрәтү буенча эш көчәйтеләчәк. Машина йөртүчеләрнең һөнәри ышанычлылыгын арттыру буенча чаралар каралган. Аларның төп өлешләре булып машина йөртүчеләрне эзерләү системасын камилләштерү, юл хәрәкәте кагыйдәләрен системалы рәвештә бозучы машина йөртүчеләр белән профилактик эш алып бару, йөртүчеләргә психофизиологик диагностика үткәрү нигезләрен булдыру тора.

Проектның төп максаты – юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тәртибен кискәтү һәм транспорт чараларын йөртүчеләрнең һөнәри ышанычлылыгын арттыру.

Проект кысаларында массакуләм мәгълүмат чараларын файдаланып, юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркынычсыз тәртибен формалаштыруга, табибка кадәр беренче ярдәм күрсәтү методларына һәм юл хәрәкәтенә хокукий мäsьэләләренә юнәлдерелгән чаралар комплексын, массакуләм мәгълүмат чараларында юл хәрәкәте иминлеген оештыру һәм тээмин итү мäsьэләләре буенча даими мөкаләр циклын, юл хәрәкәте иминлегә торышын аңлату һәм юл хәрәкәте иминлеген тээмин итү буенча күрелә торган чаралар турында белгечләр чыгышлары күздә тотыла.

Массакуләм мәгълүмат чаралары ярдәмендә җәмәгатьчелек фикерен формалаштыру һәм юл хәрәкәте кагыйдәләрен үтәү буенча махсус пропаганда кампанияләрен оештыру һәм үткәрү күздә тотыла. Бу кампанияләр контроль-күзәтчелек органнары эшчәнлегә белән яраштырылырга һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларның үз-үзләрен тотышын максатчан контрольдә тотуны гамәлгә ашырырга тиеш.

Әлегә чараларны тормышка ашыру халыкның игътибарын юл хәрәкәте иминлегә проблемасына җәлеп итүне, үткэрелә торган чараларга ижтимагый ярдәм күрсәтүне һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларда куркынычсызлык стандартларын формалаштыруны тээмин итәргә тиеш.

Проектта юл хәрәкәтендә аеруча якланмаган катнашучыларга, балаларга, яшүсмерләргә, шулай ук пенсионерларга аерым игътибар бирелә. Балаларны һәм яшүсмерләрне транспорт культурасына өйрәтүнең һәм тәрбияләнүнең юлларда һәм урамнарда үз-үзләрен дөрес тоту күнекмәләрен һәм белемнәрен актив, ижади яктан үзләштерүне тээмин итә торган яңа, нәтижәлерәк формаларын һәм ысулларын кертү каралган: юл хәрәкәте иминлегә буенча иң яхшы рәсем һәм плакат конкурсы үткәрү, автотранспорт профилендәге спорт клубларын, урта белем бирү мәктәпләре каршындагы велошәһәрчәкләр төзү каралган. Балаларны юл хәрәкәте иминлегенә өйрәтү буенча укучылар өчен махсус рекомендацияләр чыгару планлаштырыла.

Проектта каралган мөһим юнәлешләрнең берсе булып юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозган машина йөртүчеләр белән профилактик эш алып бару тора.

Исәрек хәлдә ясалган юл-транспорт һәлакәтләрен кисәтү өчен машина йөртүчеләргә рейс алды тикшерүе үткәреп килә. Рейс алды тикшерүе Яр Чаллы медицина көллиятендә махсус белем алучы медицина персоналы тарафыннан уздырыла. Көтелгән нәтижә – исәрек хәлдә ясалган юл-транспорт һәлакәтләрен кимүе.

Юл-транспорт һәлакәте урынында беренче булып ЮХИДИ бүлеге хезмәткәрләре һәм автотранспорт йөртүчеләре була. Зыян күргәннәргә беренче медицина ярдәме күрсәтү өчен ЮХИДИ бүлеге хезмәткәрләре, шулай ук машина йөртүчеләр беренче ярдәм күрсәтүнең билгеле бер күнекмәләренә ия булырга тиеш. Беренче медицина ярдәме күрсәтү буенча укуларны Тукай районы үзек хастаханәсе үткәрә, укуту программасы 16 сәгатькә исәпләнгән.

Югарыда әйтелгәннәрне исәпкә алып, проектта балаларны һәм яшүсмерләрен транспорт культурасына өйрәтүнең һәм тәрбияләүнең юлларда һәм урамнарда үз-үзләрен дөрес тоту күнекмәләрен һәм белемнәрен актив, ижади яктан үзләштерүне тәмин итә торган яңа, нәтижелерәк формаларын һәм ысулларын кертү каралган.

Белгечләр бәяләвенчә, әлеге проект чараларын гамәлгә кертү аварияләрен гомуми дәрәжәсен киметергә һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә һәлак булучылар санын 15-20 процентка киметергә мөмкинлек бирер.

3 проект. Юл хәрәкәтен оештыруны һәм шартларын камилләштерү

Әлеге проектның төп максаты булып Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районында юл хәрәкәте оештыруның тагын да нәтижелерәк схемаларын, методларын һәм чараларын эшләү һәм куллану, юл хәрәкәте шартларын камилләштерү юлы белән юл-транспорт һәлакәтләре килеп чыгу куркынычын киметү тора. Куелган максатка ирешү чарасы булып юллардагы куркыныч участокларны һәм куркыныч хәрәкәт шартларын бетерү һәм кисәтү буенча чаралар комплексын тормышка ашыру тора.

«Татавтодор» АҖнең Түбән Кама филиалы 376,39 км территорияль автомобиль юлына хезмәт күрсәтә. Районның гамәлдәге автомобиль юллары чөпкә нигездә формалашкан. Әмма күп кенә параметрлар буенча ул автомобиль хәрәкәтенең барлык үсә баручы таләпләренә туры килми, шуңа күрә транспорт чыгымнарын бөтен яклап киметү бурычы белән беррәттән, районда гамәлдәге автомобиль юллары чөпкә камилләштерү эше дә давам ителергә тиеш, ул теләсә нинди хужалык элементларын гамәлгә ашырганда уңайлыкның һәм рентабельлекнең гарантияләнгән дәрәжәсен тәмин итәр.

Анализ мәгълүматлары буенча 876,62 км жирле эһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары (поселок эчендәге) күчеш тибындагы өслеккә ия. Бу юллар ныклык күрсәткечләре һәм автомобиль транспорты хәрәкәте куркынычсызлыгы буенча төзелеш нормаларының һәм кагыйдәләрен заманча таләпләренә конструктив туры килми.

Шулай итеп, районда күчмә типтагы юллар саны шактый. Барлык торап пунктлар һәм авыл хужалыгы предприятиеләре дә каты өслеккә юллар белән тәмин ителмәгән. Шуңа күрә программа чаралары юл шартларын гомуми яхшыртуга һәм юл-транспорт һәлакәтләре концентрациясе участокларын бетерүгә ярдәм итәр.

Гамәлдәге юлларны гомуми яхшырту аларга шундый форма бирүгә һәм юл хәрәкәте кагыйдәләре таләпләренә туры килә торган хәрәкәтне жайга салуны тәмин итүгә юнәлдерелгән.

Юл-транспорт һәлакәтләрен, шул исәптән аеруча авыр нәтижеләрнең сәбәпләр структурасында машина йөртүчеләрнең аруы мөһим факторларның берсе буларак, машина йөртүчеләрнең хезмәт һәм ял режимнарын үтәүгә контрольне камилләштерүне таләп итәр. Нәтижәле контрольне гамәлгә ашыру транспорт чараларын хәрәкәт параметрларын теркәү жайланмалары белән техник жиһазландырганда мөмкин буларак.

Белгечләр бәяләвенчә, әлеге проект чараларын гамәлгә кертү аварияләрен гомуми дәрәжәсен киметергә һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә һәлак булучылар санын 15-20 процентка киметергә мөмкинлек бирер.

4 проект. Юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә контроль-күзәтчелек эшчәнлеген камилләштерү

Юл-транспорт һәләкәтләрен кисәтү буенча нәтижәле чараларның берсе булып контроль-күзәтчелек эшчәнлеген активлаштыру тора. Контроль-күзәтчелек эшчәнлегә түбәндәгеләрне үз эченә ала: юл хәрәкәтендә катнашучыларның эшчәнлеген (юл хәрәкәте кагыйдәләре таләпләрен үтәү) контрольдә тоту; тиер юл аркылы чыгу урыннарын һәм юлларны, ясалма корылмаларны карап тотуны һәм линиягә чыгучы транспортның төзеклеген контрольдә тоту.

Контроль-күзәтчелек эшчәнлегенә мөһимлеген исәпкә алып, чаралар планына әлегә проект кертелде. Әлегә проектын төп чаралары контроль-күзәтчелек органнарының үзара хезмәттәшлегә системасын камилләштерү, тиз йөрешле хәрәкәт режимына, куркыныч юл участокларының транспорт-эксплуатация торышына, авыр транспорт чаралары хәрәкәтенә контроль өчен техник чаралар һәм жиһазлар кертү, Дәүләт техник каравын үткәргәндә техник диагностика чараларын гамәлгә кертү буенча эшләрне башкаруны күз алдында тота.

Проектын төп максаты булып хокукий, оештыру, мәгълүмати һәм техник тәмин итүне камилләштерү юлы белән, контроль-күзәтчелек эшчәнлегенә нәтижәле алынган арттыру хисабына аварияләргә киметү тора.

Әлегә максатны тормышка ашыру өчен түбәндәге бурычларны хәл итү күздә тотыла:

- юл хәрәкәте иминлегә өлкәсендә ведомствоара компетенциягә ия контроль-күзәтчелек органнарының нәтижәле хезмәттәшлегә системасын булдыру.

Юл-транспорт һәләкәтләре концентрациясе участокларын бетерүгә һәм юл шартларын яхшыртуга юнәлдерелгән программаның беренче этабы чаралары шулай ук юл-транспорт һәләкәтләре концентрациясе участокларында һәм башка потенциал куркыныч участокларда юл эшләрен башкарганда алга таба да үсеш алды, автомобиль юлларында куркынычсыз транспорт развязкасын урнаштыру каралган. Юл-транспорт һәләкәтләрен ачыклауның һәм зыян күрүчеләргә беренче ярдәм күрсәтүнең мәгълүмати системасын алга таба үстерү, шулай ук госпитальгә кадәрге этапта медицина ярдәме күрсәтү системасын үстерү күздә тотыла;

- гамәлдәге законнарға, башка норматив хокукий актларга үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, юл хәрәкәтен оештыру өлкәсендә кагыйдәләр, стандартлар, техник нормалар һәм башка норматив документлар эшләү, машина йөртүчеләргә транспорт чаралары белән идарә итү хокукы алу һәм укуту; пассажирлар йөрткәндә һәм йөк ташыганда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү, транспорт һәм юл хужалыгы объектларын, продукциясен һәм хезмәтләрен мәжбүри сертификацияләү; юл хәрәкәте иминлеген тәмин итүгә бәйлә эшчәнлекне лицензияләү;

- юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозуны теркәү оператив-техник чараларны, машина йөртүчеләргә эзерләү һәм аларның торышын, транспорт чараларын эксплуатацияләү, юллар төзү һәм эксплуатацияләүне диагностикалау приборларын һәм чараларын эшләү һәм кертү.

Юлларның һәм юл корылмаларының сакланышын тәмин итү өчен куркыныч, зур габаритлы һәм авыр йөкләр ташуны контрольдә тоту буенча нәтижәле чаралар системасын эшләргә һәм юл чөлтәрен үлчәү контроле пунктлары белән тәмин итәргә кирәк.

Бу өлкәдә тизйөрешле хәрәкәт режимнарына, машина йөртүчеләргә һәм пассажирларның куркынычсызлык каешларын һәм мотошлемнары куллануға контрольне көчәйтү, исерек яисә наркотиктан исергән хәлдә машина йөртүчеләргә ачыклау буенча бурычлар өстенлекле булып тора. Транспорт чараларының техник торышын тикшерү өчен станцияләргә контроль-диагностика жайланмалары белән тәмин итү планлаштырыла.

Тулаем алганда, контроль-күзәтчелек органнарының юл хәрәкәте буенча эшен камилләштерү түбәндәгеләргә үз эченә ала:

- хәрәкәт куркынычсызлыгы өлкәсендә контроль һәм күзәтчелек системасын камилләштерү буенча норматив-хокукий һәм оештыру документларын эшләү һәм раслау;

- ЮХИДИ бердәм мәгълүмати-эзләү системасын кертү;

- автотранспорт чаралары хәрәкәтен мониторинглау һәм анализлау системасын оештыру, транспорт хәрәкәте тыгыз участокларны, концентрация урыннарын ачыклау;

- кышкы чорда юлларны карап тотуны оештыруны, контрольдә тотуны һәм техник тәмин итүне камилләштерү;

- дәүләт техник карау станцияләргә контролерларын эзерләү һәм яңадан эзерләү программасын эшләү һәм тормышка ашыру;

- социаль мәсьәләләргә хәл итү (ЮХИДИ хезмәткәрләргә өчен торак төзү һәм сатып алу, ЮХИДИ ветераннарына матди ярдәм күрсәтү һ.б.)

Хезмәткәрләрнең контроль-күзәтчелек эшчәнлегенә нәтижелелегә аларның техник тәмин ителешенә дәрәжәсенә бәйле.

Шуңа бәйле рәвештә проектта контроль-күзәтчелек эшчәнлегенә матди-техник базасын камилләштерү буенча чаралар планлаштырылган:

- диагностика жиһазлары сатып алу;
- районның ЮХИДИ бүлекчәләрен махсус техника белән тәмин итү һ.б.

Белгечләр баярлауы, әлеге проект чараларын гамәлгә кертү аварияләренә гомуми дәрәжәсен киметергә һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә һәлак булучылар санын 10-20 процентка киметергә мөмкинлек бирер.

5 проект. Фәнни-тикшеренү һәм тәҗрибә-конструкторлык эшләре

Программа чараларын тормышка ашыруның югары нәтижелелегенә ирешү һәм юл-транспорт һәлакәтләрен киметү буенча эш сыйфатын арттыру өчен, юл хәрәкәте иминлегенә район системасының бөтен эшчәнлегенә юл хәрәкәтен оештыру турында иң заманча белемнәргә һәм юл-транспорт һәлакәтләрен киметү эшен камилләштерү, юл чөптәрен формалаштыру, транспорт хәрәкәте иминлегенә һәм башка белем өлкәләре арасында үзара бәйләнешкә нигезләнүгә тиеш.

Шуңа бәйле рәвештә программага әлеге проект кертелгән, аның максаты - әлеге программа чараларын гамәлгә ашыру механизмнарына методик ярдәм күрсәтү. Юл хәрәкәте иминлегенә буенча фәнни тикшеренүләр гамәли булып тора. Алар юл-транспорт һәлакәтләрен булдырмауда яки аларның санын киметүдә нәтиҗәле булырга мөмкин, дип санала. Әгәр дә юл-транспорт һәлакәтләре мөһим социаль-иқтисади проблема дип танылмаса, фәнни тикшеренүләргә аклау кыенрак булып иде.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, фәнни тикшеренүләргә беренче максаты юл-транспорт һәлакәтләрен булдырмау түгел, ә белем алу. Әмма бу белемнәр юл-транспорт һәлакәтләрен булдырмауда әһәмиятле булырга мөмкин. Ничек кенә булмасын, шуны ышанып әйтәргә була: фәнни тикшеренүләргә сыйфаты югарырак булган саен, аның карарлар кабул итүгә йогынтысы зуррак.

Бу өлкәдә фәнни-тикшеренү эшләренә нигезе булып, мәсәлән, түбәндәгеләр тора:

- аеруча авыр нәтиҗәләргә китергән юл-транспорт һәлакәтләргә сәбәпләрен комплекслы тикшерү;
- юл-транспорт һәлакәтләргә торышы һәм проблемалары мониторингы;
- иқтисади фикер мониторингы;
- юл-транспорт һәлакәтләргә күрсәткечләргә дәүләт исәбенә алу системасын камилләштерү буенча методик рекомендацияләр эшләү;
- юл хәрәкәте кагыйдәләргә бозучы машина йөртүчеләргә яңадан әзерләү буенча уку-программа документациясен эшләү;
- авто/транспорт чараларын йөртүчеләргә әзерләүче укучыларның квалификациясен күтәрү буенча уку-укуту планнарын һәм программаларын эшләү;
- автотранспорт чараларын йөртүчеләргә әзерләүгә инновацион технологияләргә эшләү;
- хәзерге вакытта психологик аспектларны исәпкә алмыйча, жәмгыять эшчәнлегенә бер генә өлкәдә дә нәтиҗәләргә ирешеп булмый.

Юл хәрәкәте өлкәсә дә искәрмә булып тормый, аның уңышы күп очракта кешегә, аның осталыгына, күнекмәләргә, психика үзгәрешләргә һәм халәтенә бәйле. Барлык юл-транспорт һәлакәтләргә 3/4 транспорт чараларын йөртүчеләр гаепе белән, аларның табигый яки хезмәт эшчәнлегенә барышында алынган психофизиологик сыйфатларына, ағымдагы психик яки физик халәте бозылуна, психик эшчәнлек процессында тоткарлыкларга бәйле хаталары нәтиҗәсәндә килеп чыга.

Транспортта авариягә киметүгә юнәлдерелгән иң нәтиҗәле чараларның берсе – йөртүчеләргә кандидатларны да, аларның эш үзгәрешләргә билгеләгәндә (такси, автобуслар, йөк транспорты, куркыныч яки аеруча кыйммәтле йөк ташу, еракка ташу һ.б.) машина йөртүчеләргә дә психофизиологик сайлап алу. Галимнәр тарафыннан машина йөртүчеләргә өчен һөнәри яктан мөһим булган сыйфатлар ачылган, аларга шөгыльләнәп ирешеп булмый, компенсацияләнми һәм аларның булмавы машина йөртүчеләргә булу мөмкинлеген шик астына куя. Алдыңгы автомобиль

илләренен транспорт психологлары бәяләвенчә, психофизиологик сайлап алуны кертү юл-транспорт һәлакәтләре санын 20%ка киметергә мөмкин.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, гәмәлдәге кадрлар агентлыклары инде хәзер үк персоналны, шул исәптән машина йөртүчеләрне сайлау буенча хезмәт тәкъдим итә. Шул ук вакытта алар психологик портрет төзү белән генә чикләнәләр, бу машина йөртүчеләр өчен житәрлек түгел, чөнки безне, барыннан да элек, аның командада нинди булуы түгел, ә юл-транспорт һәлакәтенә эләгү ешлыгы кызыксындыра.

Эшкә урнашканда психодиагностика кертү шулай ук уңай фактор булып тора, ул машина йөртүчеләрнең җаваплылыгын һәм дисциплинасын арттыра, кадрлар агымын киметә, бу юл-транспорт һәлакәтләрендә чагылыш тапмый калмый.

3. ПРОГРАММАНЫ ФИНАНСЛАУ

Программаны финанслауның гомуми күләме 16 650,00 мең сум тәшкил итә, шул исәптән:

- жирле бюджет һәм авыл жирлекләре бюджеты хисабына - 16 650,00 мең сум.

Татарстан Республикасы бюджетыннан финанслар белән идарә итүче булып Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы тора; муниципаль бюджетлардан - Татарстан Республикасы районнары һәм шәһәрләре башлыклары; юл хәрәкәте иминлеге фондыннан - Татарстан Республикасы Эчке эшләр министрлыгының ЮХИДИ идарәсе. Татарстан Республикасы Финанс министрлыгы фараз күрсәткечләреннән тыш алынган керемнәрне юл хәрәкәте иминлеге буенча программа чараларын финанслауга жибәрә. Татарстан Республикасы Икътисад һәм сәнәгать министрлыгына, Татарстан Республикасы Финанс министрлыгына ел саен тиешле елга бюджет формалаштырганда, бюджет мөмкинлекләрен исәпкә алып, финанслау күләмен ачыкларга кирәк.

Дәүләт заказчылары - Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы; Татарстан Республикасы районнары һәм шәһәрләре администрацияләре; Татарстан Республикасы Эчке эшләр министрлыгының ЮХИДИ идарәсе бүлеп бирелгән акчаларны үзләштерү буенча финанс сәясәтен гомуми координацияләүне гәмәлгә ашыралар.

ПРОГРАММАНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУ МЕХАНИЗМНАРЫ. АНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУ БАРЫШЫН КОНТРОЛЬДӘ ТОТУНЫ ҺӘМ ИДАРӘ ИТҮНЕ ОЕШТЫРУ

Өлеге программа, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү чаралары турында» 2014 елның 6 декабрендәге ПУ-1115 номерлы Указын үтәү йөзеннән, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 16 октябрендәге 764 номерлы карары белән расланган «2014-2020 елларга Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген арттыру» республика ярдәмче программасының дәвамы булып тора һәм Россия Федерациясә Граждан кодексы, «Дәүләт һәм муниципаль ихтияҗлар өчен товарлар китерүгә, эшләр башкаруга, хезмәтләр күрсәтүгә заказлар урнаштыру турында» 2005 елның 21 июлендәге 94-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Россия Федерациясенен һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары нигезендә гәмәлгә ашырыла.

Программаны тормышка ашыру белән идарә итү формалары һәм методлары дәүләт заказчылары - Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы (Татарстан Республикасы бюджеты), республика районнары һәм шәһәрләре администрацияләре (жирле бюджетлар), Татарстан Республикасы Эчке эшләр министрлыгының ЮХИДИ идарәсе (Татарстан Республикасы Эчке эшләр министрлыгы ЮХИДИ идарәсенен Юл хәрәкәте иминлеге фонды) тарафыннан билгеләнә. Дәүләт заказчыларына фараз күрсәткечләреннән тыш алынган керемнәрне Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеге буенча программа чараларын финанслауга юллау рөхсәт ителә.

Программаны гәмәлгә ашыру эшләрен оештыру өчен, программа чараларын үтәүне оештыруга җаваплы һәм дәүләт заказчысы житәкләгән министрлыктар һәм ведомстволар вәкилләреннән торган ведомствоара координация советы төзелә.

Программа чараларын гәмәлдәге законнар нигезендә дәүләт контрактлары нигезендә тормышка ашыру күздә тотыла. Программа буенча төзелә торган барлык объектлар да программа объектлары дәүләт реестрында теркәлә һәм исәпкә алына. Объектларны төзү процессы һәм дәүләт

контрактлары буенча бюджет акчаларын тоту тәртибе дәүләт заказчылары тарафыннан контрактка кул куйганнан соң һәм эшләрне тулысынча тәмамлауга кадәр контрольдә тотыла.

Программаны финанслау тәртибе һәм аны үтәүгә чыгымнарны, шулай ук бүлеп бирелгән акчалардан файдалану турындагы хисапны исәпкә алу Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы норматив документлары белән билгеләнә. Программаның үтәлешен дәүләт заказчылары контрольдә тота.

Дәүләт заказчылары билгеләнгән тәртиптә статистик күзәтүнең гамәлдәге формалары буенча хисап бирәләр.

Программа чараларының үтәлешенә гомуми контрольне Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы һәм Татарстан Республикасы Эчке эшләр министрлыгының ЮХИДИ идарәсе гамәлгә ашыра. Агымдагы контрольне Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы каршындагы ведомствоара координацияләү советы гамәлгә ашыра.

Дәүләт заказчылары ел саен 1 февральгә кадәр юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү буенча республика комиссиясенә программаның үтәлеше һәм финанс чараларын куллануның нәтижелелеге турында докладлар тапшыралар.

ТРАНСПОРТ ЧАРАЛАРЫ ХУЖАЛАРЫНЫҢ ГРАЖДАНЛЫК ЖАВАПЛИЛЫГЫН ИМИНИЯТЛӘШТЕРҮ

Зыян күрүчеләр транспорт чараларыннан файдаланганда, аларның тормышына, сәламәтлегенә һәм мөлкәтенә китерелгән зыянны каплау хокукларын яклау максатында, күрсәтелгән федераль закон белән транспорт чаралары хужаларының гражданлык жаваплылыгын мәжбүри иминиятләштерүнең (алга таба – мәжбүри иминиятләштерү) хокукый, ыкътисадый һәм оештыру нигезләре билгеләнә.

Мәжбүри иминиятләштерүнең төп принциплары булып тора:

- күрсәтелгән федераль законда билгеләнгән чикләрдә зыян күрүчеләрнең тормышына, сәламәтлегенә яисә мөлкәтенә китерелгән зыянны каплау гарантиясе;

- транспорт чаралары хужаларының гражданлык жаваплылыгын иминиятләштерүнең гомуми һәм мәжбүри булуы;

- Россия Федерациясе территориясендә күрсәтелгән Федераль закон белән билгеләнгән гражданлык жаваплылыгын иминиятләштерү бурычын үтәмәгән транспорт чараларын кулланмау, транспорт чаралары хужаларының юл хәрәкәте иминлеген арттыруда ыкътисадый кызыксынуы.

Транспорт чаралары хужалары элгә Федераль законда билгеләнгән шартларда, тәртиптә һәм аның нигезендә иминиятләүчеләр сыйфатында транспорт чараларыннан файдаланганда башка затларның тормышына, сәламәтлегенә яки мөлкәтенә зыян килү нәтижәсендә килеп чыгарга мөмкин булган гражданлык жаваплылыгын үз хисабына иминиятләштерергә тиеш.

Мәжбүри иминият килешүе төзелә торган шартлар Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан чыгарыла торган мәжбүри иминиятләштерү кагыйдәләрендә булган мәжбүри иминият шартнамәсенә типлаштырылган шартларына туры килергә тиеш.

Транспорт чарасы хужасының Россия Федерациясе территориясендә транспорт чарасыннан файдаланганда зыян күрүчеләрнең тормышына, сәламәтлегенә яисә мөлкәтенә зыян килү аркасында барлыкка килгән йөкләмәләр буенча гражданлык жаваплылыгы куркынычы белән бәйлә мөлкәт мәнфәгатьләре мәжбүри иминият объекты булып тора.

Транспорт чаралары хужалары тарафыннан мәжбүри иминиятләштерү мәжбүри иминият шартнамәләре төзү юлы белән гамәлгә ашырыла.

Мәжбүри иминият шартнамәләрендә транспорт чаралары хужаларының гражданлык жаваплылыгы иминиятләштерелгән транспорт чаралары күрсәтелә.

Мәжбүри иминият килешүе буенча транспорт чарасы хужасының, шулай ук транспорт чарасын законлы нигездә файдаланучы башка кешенең граждан жаваплылыгы иминиятләнә.

Мәжбүри иминият шартнамәсе төзегәндә, иминиятче иминиятләүчегә иминият полисы һәм дәүләт үрнәгендәге махсус билгә тапшыра. Мәжбүри иминиятне гамәлгә ашыруны раслаучы документ булып иминият полисы тора.

Зыян күрүчеләр таләбе буенча компенсация түләүләре гамәлгә кую документлары нигезендә һәм 2002 елның 25 апрелендәге 40-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә эшләүче иминиятчеләрнең һөнәри берләшмәсе тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Зыян күрүчеләр һәм иминиятчеләрнең һөнәри берләшмәсе арасындагы компенсация түләүләре уңаеннан мөнәсәбәтләрдә аналогия буенча мәжбүри иминият шартнамәсе буенча файда алучы белән иминиятләштерүче арасында мөнәсәбәтләр өчен Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән кагыйдәләр кулланыла. Тиешле нигезләмәләр Федераль законда башкасы каралмаганга һәм мондый мөнәсәбәтләрнең асылынан башкасы килеп чыкмаганга кулланыла. Шуңа ук вакытта күрсәтелгән компенсация түләүләре иминиятче һәм (яки) зыян өчен җаваплы зат тарафыннан китерелгән зыянны өләшчә каплауга тигез суммага кими.

Транспорт чаралары хужаларының иминиятләштерү буенча күрсәтелгән федераль закон белән билгеләнгән бурычларын үтәүне контрольдә тоту милиция тарафыннан транспорт чараларын теркәү, Дәүләт техник күзәтүен оештырганда һәм юл хәрәкәте кагыйдәләрен үтәүне контрольдә тоту өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашырганда, шулай ук юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә норматив хокукый актларны теркәгәндә башкарыла. Транспорт чарасын йөртүченең үзе белән мәжбүри иминият полисы булырга һәм аны тикшерү өчен Россия Федерациясе законнары нигезендә вәкаләтле милиция хезмәткәрләренә тапшырырга тиеш.

Россия Федерациясе территориясендә әлеге Федераль закон белән билгеләнгән гражданлык җаваплылыгын иминиятләү буенча йөкләмәне үтәмәгән транспорт чараларын файдалану тыела. Күрсәтелгән транспорт чараларына карата дәүләт техник каравы һәм теркәве үткәрелми.

ПРОГРАММАНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУ НӘТИҖӘЛЕЛЕГЕН БӘЯЛӘУ ҺӘМ СОЦИАЛЬ-ИКТИСАДИЙ НӘТИҖӘЛӘР

Программаны тормышка ашыру нәтижәсендә Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы юлларында аварияләр һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә һәлак булучылар саны 15-20%ка кимү (15 тән 20гә кадәр кешенең гомерен саклап калу), юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү белән идарә итү системасын, юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләү буенча дәүләт сәясәтен камилләштерү, транспорт чараларының конструктив һәм эксплуатацион куркынычсызлыгын арттыру, ТР Тукай муниципаль районында юл хәрәкәтен оештыруны камилләштерү, юл челтәрендә имин хәрәкәт шартларын тәмин итү, юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә контроль-күзәтчелек эшчәнлеген камилләштерү, юл хәрәкәтендә катнашучылар өчен оператив радиоәлемтә булдыру һәм госпитальгә кадәрге этапта юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләргә ярдәм күрсәтү сыйфатын күтәрү көтелә.

Күпчелек очракта алынган нәтижәләргә нинди дә булса дәрәҗәдә теоретик нигез бирү дә шулай ук авыр. Бигрәк тә оештыру чараларының юл хәрәкәтендә катнашучыларның үз-үзләрен тотышы моделенә йогынтысы аз өйрәнелгән. Һәм моның үрнәге булып жәяүлеләр юллары тора. Бу чара нәтижәсендә юл-транспорт һәлакәтләре санындагы нинди дә булса үзгәрешне исбатлау авыр. Хәтта жәяүлеләр юлы саны артса да, бу жәяүлеләрнең барысы да алардан файдаланачак, ә автомобильчеләр тизлекне алар янында киметчәк дигән сүз түгел. Мондый чаралар буенча, бәлки, юл хәрәкәтендә катнашучыларның үз-үзләрен тотышы модельләрен башка үзгәрешләре буенча булган материалларда бушлыklar бар. Шуңа күрә китерелгән аңлатмалар шактый дәрәҗәдә булырга мөмкин, әмма алар мөмкин булган, ләкин документлаштырылмаган аңлатмалар турында гипотезлар гына.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 1998 елның 4 декабрендәге 1441 номерлы карары белән расланган Россия Федерациясе автомобиль юлларының озынлыгы, техник торышы буенча юл хәрәкәте иминлеген күрсәткечләрен дәүләт исәбенә алу кагыйдәләре нигезендә юл-транспорт һәлакәтләре торышын бәяләүнең түбәндәге индикаторларын дәүләт исәбенә алу гамәлгә ашырыла:

- хәрәкәт составы туктап тору өчен мәйданчыklar, шуңа исәптән туклану, сәүдә, ашыгыч медицина ярдәме һәм читтә урнашкан автотранспорт тукталышларының башка урыннарында ял итү һәм кыска вакытлы тукталыш өчен мәйданчыklar саны;

- тротуарлар һәм катлы өслеккә жәяүлеләр юллары озынлыгы;

- автобус тукталышлары саны;

- бер дәрәҗәдә тоташу һәм киселеш урыннары саны (гади жиһазландырылмаган тоташулар һәм киселешләр, өләшчә каналларга бүленгән тоташулар һәм икенче дәрәҗә юлда юнәлдерелгән

утраулар белән киселешләр, тулысынча каналларга бүленгән киселешләр һәм ике юлда да юнәлдерелгән утраулар белән тоташулар, божралы киселешләр);

- төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә туры китереп урнаштырылган каты өслекле (капиталь, жиңеләйтелгән һәм күчеш) төп юлга чыгу һәм керү урыннары саны;

- барлык типтагы күчмә-тизлек полосалары, шул исәптән чөйсәман, параллель, бүленү полосасы белән параллель, параллель булмаган яки кәкре сызыклы полосалар саны;

- кытыршы өслекле юл катламнарының озынлыгы (макро- һәм микрокытыршылыкны тәмин итүче сайланган гранулометрик состав белән юл катламының беренче өслеген эшкәртү);

- ныгытылган юл читләре (сул һәм уң як), шул исәптән асфальтобетон, цемент-бетон, таш материаллар белән, үләннәр чәчеп ныгытылган юл читләренең озынлыгы;

- барьер һәм парапет тибындагы коймалар озынлыгы (төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә беренче төркем коймалары);

- сигнал баганалары саны;

- ясалма корылмаларда һәм бордюр ташларында отбойлы брусның югары тәгәрмәче озынлыгы;

- горизонталь (юл өслегенә төшерелә торган линияләр, язулар, уklar һәм башка билгеләмәләр) һәм вертикаль (күперләр, юлүткәргечләр, парапетлар, киртәләр, бордюрлар һәм башка юл корылмалары һәм юл элементларына төшерелә торган линияләр һәм билгеләмәләр) булу;

- расланган дислокация нигезендә юл билгеләре һәм күрсәткечләре саны;

- стационар яктырту жайланмалары саны;

- төрле дәрәжәләрдә жәяүлеләр кичүе саны;

- тимер юллар һәм хисап бирүче оешма балансында булган автомобиль юллары кисешкән урыннарда төрле дәрәжәдә транспорт развязкалары саны;

- машина йөртүчеләрне эзерләү сыйфаты һәм башка юл хәрәкәтендә катнашучыларның юлларда үз-үзләрен тотышы культурасы;

- отвод полосасында һәм юл бие полосасында сервис объектлары саны (автозаправка станцияләре, мотельләр, кемпинглар, техник хезмәт күрсәтү станцияләре, башка сервис объектлары);

- Россия Федерациясе автомобиль юлларында юл-транспорт һәләкәтләрен исәпкә алу һәм анализлау кагыйдәләре нигезендә ачылган юл-транспорт һәләкәтләре концентрациясе участкалары саны;

- юл-транспорт һәләкәтләре концентрациясе участкаларын бетерү өчен юл эшләре башкарылган участкалар саны;

- юридик һәм физик затларныкы булган трамвай һәм троллейбуслар саны;

- юлларның сыйфаты һәм аларның кулланучылар шартларына туры килүе.

Юл-транспорт һәләкәтләренең гомумиләштерелгән индикатив күрсәткечләре сыйфатында кабул ителә:

- 1 кв.м. мәйданда гомуми файдаланудагы юлларның озынлыгы, километрларда;

- асфальт-бетон өслекле юлларның гомуми файдаланудагы юлларның гомуми озынлыгына нисбәте, %ларда;

- асфальт-бетон өслекле юллар белән гомуми файдаланудагы юллар челтәренә кадәр элементсе булмаган торак пунктларның чагыштырма зурлыгы, процентларда;

- авыл хужалыгы предприятиеләренең үзәк утарлары;

- калган торак пунктлар.

Өлеге программаны тормышка ашыру нәтижәсендә көтелә:

- районда юллардагы аварияләрне киметү һәм ел саен юл-транспорт һәләкәтләренең индикатив күрсәткечләрен киметү, бу, һичшиксез, юл-транспорт һәләкәтләренең гомуми саны картинасында чагылыш табачак;

- юл-транспорт һәләкәтләре нәтижәсендә жәрәхәт алуучылар һәм һәлак булуучылар саны, нәтижәләрнең авырлыгы;

- юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә дәүләт идарәсе системасын һәм юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләүдә дәүләт сәясәтен камилләштерү;

- транспорт чараларының конструктив һәм эксплуатацион иминлеген арттыру;

- шәһәрдә юл хәрәкәтен оештыруны камилләштерү;
- юлларда имин хәрәкәт шартларын тәмин итү;
- юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә контроль-күзәтчелек эшчәнлеген камилләштерү;
- хәрәкәттә катнашучылар өчен оператив радиоәлемтә системасын булдыру һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләргә госпитальгә кадәрге этапта ярдәм күрсәтү сыйфатын күтәрү.

Башка чыганаclar: банкларның максатчан кредитлары, программаны тормышка ашыруда катнашучыларның взнослары, фондлар һәм ижтимагый оешмалар акчалары, эшмәкәрлек структуралары чаралары, иганәче чаралары һ.б.

2026-2028 елларга юл хәрәкәте иминлеген арттыру программасы

№	Объектларның исеме	Егәрлек	Финанслау чыганаclarы			Искәрмә
			Жирле бюджет, мең сумда			
			2026	2027	2028	
1	Поселок эчендәге юлларны төзү, ремонтлау һәм реконструкцияләү	км	2650,0	2870,0	3070,0	
2.	«Ясалма тигезсезлек» урнаштыру	берәмлек	860,0	1040,0	840,0	
3.	Юлларның машиналар йөрү өлешендә разметка	км	1240,0	940,0	940,0	
4.	Авыл жирлегендә юл билгеләре кую	берәмлек	730,0	700,0	700,0	
5.	Юл бue сервисы объектлары булган участокларда юлларны яктырту		100,0	0	0	
	Барысы:		5 550,0	5 550,0	5 550,0	
	Барлығы:		16 650 ,00			